C. A. Hol[illegible],

[illegible] og [illegible]k.

NORSK OG KELTISK.

OM

DET NORSKE OG DE KELTISKE SPROGS INDBYRDES LAAN

AF

C. A. Holmboe,
Professor i de österlandske Sprog ved Norges Universitet.

Ledsager Forelæsnings-Catalogen for 1ste Halvaar 1854.

CHRISTIANIA.

Trykt i *P. T. Mallings* Bogtrykkeri.

1854.

At de keltiske Folk hörte til en ganske anden Æt end de ariske eller indoeuropæiske, var en Paastand, som man indtil for et Par Decennier siden saa stadigen gjentages i Skrifter om ethnographiske Forholde. Men siden Pictet, Prichard, Diefenbach, Leo og Bopp,* ved Sammenligninger, saavel hvad Sprogbygningen, som hvad Ordforraadet angaaer, have beviist, at de keltiske Sprog hörer til den ariske Sprogæt, er dette Spörgsmaal saa tilfredsstillende besvaret, at derom ei længere kan existere nogen Tvivl.

Hvad derimod Beskaffenheden af den Indflydelse angaaer, som de enkelte Sprogstammer have udövet paa hverandre efter Adskillelsen fra Ursproget, da fremstille sig adskillige Spörgsmaale, som endnu ei ere besvarede.

Nöglen til saadanne Spörgsmaales Lösning findes tildeels i historiske Efterretninger om Folkenes Vandringer og geographiske Forholde. Men disse ere, hvad de nordlige europæiske Folks Forholde i den tidlige Middelalder angaaer, saa sparsomme, at de ingenlunde formaae at give Sprogphænomenerne en tilfredsstillende Forklaring. Blandt saadanne paafaldende Phænomener regner jeg den store Paavirkning, som Sammenligning mellem de keltiske og de norröne Sprog tydeligen viser, at disse have udövet paa hverandre, et Phænomen, som er saameget mere mærkeligt, som denne Paavirkning er större end den,

* A. Pictet — Lettres á M. A. G. de Schlegel sur l'affinité des langues celtiques avec le Sanscrit — i Journal asiat. III Ser. T. I. p. 263. 417; II. p. 440.

Prichard — the eastern origin of the celtic nations etc. Oxford 1831. 8v.

Bopp — über die celtischen Sprachen vom Gesichtspuncte der vergleichenden Sprachforschung — i Abhandl. der Kön. Akademie der Wissenschaften zu Berlin 1838, p. 187.

L. Diefenbach — Celtica — Sprachliche Documente zur Geschichte der Kelten. Stuttgart 1839—40. 2 Voll. 8v.

H. Leo — die malbergische Glosse, Beitrag zu den deutschen rechtsalterthümern. H. I & II. Halle 1842. 1845. 8v.

de sydligere germaniske Folk, der beviisligen have været Kelternes Naboer, have udövet paa eller modtaget fra disse.*

Dette Phænomen, der saavidt jeg veed, ikke forhen har været nærmere belyst, forekommer mig saa betydningsfuldt, at jeg troer at yde et Bidrag til Ethnographien ved at gjöre til Gjenstand for nærværende Afhandling:

Beviis for, at det norske og de keltiske Sprog have af hverandres Ordforraad optaget meget, som ei lader sig forklare af Nedstammelsen fra et fælles Ursprog alene, men maa være begrundet i sildigere langvarig Berörelse.

For at kunne före dette Beviis maa det först godtgjöres, ved hvilke Kjendemærker man kan adskille det fælleds Sprogforraad, som enhver Sprogstamme har nedarvet fra Forfædrene, fra det Sprogstof som senere er optaget fra andre Folk.

Det væsentligste Kjendemærke er Lydforholdene; blandt disse igjen især de consonantiske, fornemmeligen de saakaldte stumme eller Stödconsonanternes Forholde. Her er den bekjendte Grimmske Lydovergangslov den vigtigste Veileder. Ifölge denne have nemlig de gotiske og norröne Sprog gjennem forhistoriske Tiders Löb antaget Lydmodificationer, hvorved de kjendeligen skille sig fra Sanskrit, Græsk og Latin, saaledes nemlig, at hvor de sidstnævnte Sprog have k, g, h, t, d, th, p, b, (ph, bh),
have hine gjerne h, k, g, þ, t. d, f, p, b,
en Regel, som dog er adskillige Undtagelser underkastet, især, hvor disse Bogstaver ei staae i Ordenes Begyndelse. De keltiske Sprog höre i denne Henseende til samme Side, som Græsk og Latin. Hvor altsaa et Ord er fælleds for Norsk og Keltisk, har man i den Omstændighed, hvorvidt ovennævnte Lydforhold finder Sted eller ikke, nogen Veiledning til at dömme om, hvorvidt Ordet er laant eller om det i begge Sprog er Arvegods fra Fædrene. Naar der saaledes ikke er nogen særlig Grund tll at tænke paa Undtagelse, vil man kunne ansee Ord, som i Norsk have *k*, *t*, *p*, men i Celtisk *g*, *d*, *b*, for at være oprindelige i begge Sprog; men, naar Ordene i begge Sprog have *k*, *t*, *p* eller *g*, *d*, *b*, maa man i Almindelighed antage, at det ene Sprog har laant af det andet; og i Dommen om,

* „Einmal nämlich finden sich im altnordischen dialekte bei weitem mehr mit keltischen übereinstimmende worte (gerade auch bei bezeichnung der terränformen, und der gegenstände, auf die sich ländliche lebensweisen hauptsächlich beziehen) als in irgend einem andern deutschen dialekte". Leo, die malb. Glosse I. S. 12. Denne Lærde anförer dog kun et Par Exempler til Paastandens Begrundelse.

hvilket der er Laantager, vil Sanskritsproget ofte kunne veilede.* Saadanne Laan kunne dog ikke antages for stadigen at være gjorte umiddelbart fra et af de nævnte Sprog til det andet; men, naar tilsvarende Udtryk findes i noget tydsk Sprog, ligger den Tanke nærmere, at Kelterne, som i ældre Tid beviisligen have været Tydskernes Naboer, kunne have hentet Laanet fra eller gjort det til et af de tydske Folk, der igjen har staaet i nærmere Samqvem med Norden, som derved middelbart har afgivet eller erholdt det. Det er derfor hovedsagelig den Ordmasse, der, uden at forekomme i de tydske Sprog, er fælleds for skandinaviske og keltiske Sprog, som bliver at tage Hensyn til i nærværende Afhandling. Vistnok skal der et meget udbredt Kjendskab til de ældre tydske Sprog (thi kun de kunne her komme i Betragtning) til at vove den Paastand, at et eller andet Udtryk i dem ei forekommer; men, om Udtryk, som ei findes i de meget udförlige Ordböger, som nu haves over det gotiske og det oldhöitydske Sprog,** tör man vel med Grund antage, at de ei have været i Brug i disse Sprog, naar de betegne Begreber, som höre til det lidet udviklede sociale Livs Fornödenheder. I al Fald er det ikke sandsynligt, at saadanne have været saameget brugte at de kunne have gjort sig gjældende ved Udlaan til Fremmede.

De keltiske Sprog eller Dialecter, som have naaet vore Dage, ere Irsk eller Ersisk† i Irland, Gaelisk i de skotske Höilande, Manks paa Öen Man; Vælsk eller Kymrisk i Wales, Cornisk i Cornvall (existerer nu kun i Skrifter) og Bretagnisk eller Armoricansk i Nedre-Bretagne. Disse sex Dialecter gruppere sig saaledes, at de tre förstnævnte danne en Gruppe af indbyrdes nærbeslægtede Dialecter, og de tre sidstnævnte en anden. Jeg har i det Fölgende for Kortheds Skyld betegnet hver Dialect med Begyndelsesbogstaverne, *ir.*, *gael.* ell. *g.*, *m.*, *v.*, *c.*, og *br.* Af andre Forkortelser mærkes: n. n. = nyere Norsk; n. d. = norsk Dialect; d. d. = dansk Dialect; sv. = Svensk.

Da Fleerheden af de Læsere, for hvem nærværende Afhandling er nærmest bestemt, ikke kan forudsættes at kjende de Skrifter, hvori Beviser föres for de keltiske Sprogs Slægtskab med de indoeuropæiske, vil jeg forudskikke nogle Beviisligheder paa dette Slægtskab i Almindelighed, förend jeg gaaer over til mit egentlige Formaal. Jeg har til

* Men Laan indskrænker sig ei til hele Ord; endog Formen af Ord, som i begge Sprog formedelst Lydforholdene kunne antages for oprindelige, har ikke sjelden lidt en saadan Paavirkning, at denne lettest forklares som Fölge af Samqvem.

** Det Angelsachsiske kan ei her komme i Betragtning, uagtet det har laant adskilligt fra de keltiske Sprog, da det paa den anden Side ei har staaet i saa umiddelbar Berörelse med det Norske, at nogen Masse af Udtryk derigjennem skulde have kunnet bane sig Vei fra Keltisk til Norsk eller omvendt.

† Udtrykket Ersisk bruges af Forskjellige snart om det Irske, snart om det Höiskotske ell. Gael.

dette Öiemed valgt saavel Ord af forskjellige Ordklasser og forskjellige Begrebssphærer, som grammatiske Former. De anförte Ord forekomme for Störstedelen i mange europæiske Sprog; men jeg har for Kortheds Skyld foruden Sanskrit (eller et andet asiatisk Sprog af samme Æt) kun anfört et eller to af de keltiske og Norsk.

A. af Ordforraadet.

1. Benævnelser paa Personer i forskjellige Forholde:

Sanskrit:	*Keltisk:*	*Oldnorsk:*
मातृ, *mâtṛ, Moder*	i. *mat́air,**	*móðir,* id.
भ्रातृ, *b́râtṛ, Broder*	i. *brat́air,*	*bróðir,* id.
वीर, *vîra, en dygtig Mand*	i. *fear, Mand*	*ver-r,* id.

2. Sjel, Legeme, Lemmer.

अन्, *an, at aande*	i. *anal, Aande*	*anda, at aande.*
चेत, *ćeta, Sind*	i. *ciata, Mening*	*geð, Sind.*
श्रोतस्, *śrotas, Öre*	v. *clust*	*hlust,* id.
भ्रू, *b́rû, Öiebryn*	i. *bra*	*brún,* id.
दन्त, *danta, Tand*	br. *dant*	*tönn,* id.

3. Dyr.

पशु, *paśu, Qvæg, Fæ*	g. *feudeil, Qvæg (i Mængde)*	*fé, Qvæg.*
उक्षन्, *ukśan, Oxe*	br. *oćhen,*	*ox,* id.
बुक्क, *bukka, en Gedebuk,*	i. *boc*	*bukk-r,* id.
अवि, *avi, et Faar*	i. *oi,*	*á,* id.
वृक, *vṛka, en Ulv*	i. *bréaċ,*	*varg-r,* id.
श्वन्, *śvan, en Hund*	g. *cu*	*hund-r,* id.
मक्षिका, *makśikâ, en Flue*	br. *megel, et Insect* (tique)	*mý, Myg.*

* Istedetfor de irske puncterede Bogstaver, der svare til de samme Bogstaver med tilföiet *h* i det Gaeliske, bruges her Bogstaver med Spir.-asper ved Siden for at betegne Aspirationen.

4. Planter.

Sanskrit:	Keltisk:	Oldnorsk:
द्रु, *dru, et Træ*	br. *derv*	*tré* id.
दूर्बा, *dûrbâ, Græs*	i. *dorb̄,* id.	*torf, Törv.*

5. Ild, Lys, Kulde.

अर्क, *arka, Solen*	i. *earc, Solen*	*herki-r, Ild.*
कर्क, *karka, Ild*		
घर्म्म, *ġarmma, Varme*	i. *garaim, jeg varmer.*	*varmi, Varme.*
गल, *ġala, kold.*	i. *gel, Frost.*	*kald-r, kold.*
लोच्, *loć at skinne.*	i. *leos, Lys.*	*ljós,* id.

6. Talord.

एक, *eka, 1*	i. *aen, v. un.*	*einn.*
द्व, *dva, 2*	*da, do – dau, duy*	*tveir.*
त्रि, *tri, 3*	*tri, – tri*	*þrir*
चतुर्, *ćatur, 4*	*keat́air, – pedwar*	*fjórir*
पञ्च, *panća, 5*	*kuig, – pump*	*fimm*
षष्, *ṡaṡ, 6*	*se, – chwech*	*sex*
सप्तन्, *saptan, 7*	*secht, – saith*	*sjau*
अष्टन्, *aṡṭan, 8*	*ocht, – wyth*	*átta*
नवन्, *navan, 9*	*noi, – naw*	*níu*
दशन्, *daśan, 10*	*deich, – dég*	*tíu*
शत, *śata, 100*	*kett, – cant*	*hundrað.*

7. Pronominer.

मा, *mâ,* per. pron. 1 p. acc.	i. *me, jeg og mig*	*mer,* dat.
मह्यं, *mahjaṁ,* eller मे, *me,* dat.		*mik,* acc. af 1 pers. pron.
त्वं, *tvam,* p. pr. 2. p.	i. *tu*	*þú*

Sanskrit:	*Keltisk:*	*Oldnorsk:*
सः, *saḣ*, dem. pron. m.	ir. *se*, *han*	*sá*, dem. pron. m.
सा, *sâ*, f.	i. *si*, *hun*	*sú*, f.

8. Partikler.

अप, *apa*, *af*, *fra*	ir. *a*, *udaf*, *fra*	*af*, id.
क्व, *kva*, *hvor*.	gael. *far*	*hvar*, id.
अ, *a* ell. अन्, *an*, Præform. betegnende en Nægtelse eller en Modsætning.	ir. *an*, id.	n. *ó* ell. *ú*, id.
सम्, *sam*, Præf. betegn. en Forbindelse, Samling;	v. *cyn*, med	n. *sam* = sanskr. *sam*.
दुष्, *duś* ell. दुर्, *dur*, betegn. en Vanskelighed	ir. *do*, id.	n. *tor*, id.

B. af grammatiske Former.

I Nominernes Flexion ere de ældre fuldstændigere Endelser i de keltiske Sprog endnu mere afslebne end i det Oldnorske, og have kun i Dativus Plur. i adskillige Ord en Levning, som minder om Sanskritendelsen i Dat. भ्यस्, *b̓jas*, ell. i Instrum. भिस्, *b̓is*, nemlig i Irsk Endelsen *ib̓* ell. *aib̓* (udt. *iv* ell. *aiv*),* svarende til *um* i Oldn. Ogsaa i enkelte norske Almuedialecter er Dativet den eneste Casus, som har beholdt en Reminiscens af den ældre Form i Endelserne *-om*, *-o* ell. *aa*.

En anden Overeensstemmelse i Nominernes Flexion er den Omlyd i Plur.. som i de nordiske og tydske Sprog er saa mærkelig, i Modsætning mod de sydligere ariske Sprog.** Denne Omlyd viser sig i det Irske og Vælske tildeels i en mere oprindelig Form end i det Oldn., idet den bestaaer i at tilföie et *i* til Stammevocalen uden altid at lade

* Hr. Leo's Indvendinger mod at ansee denne Endelse for Dativets (Ferienschriften II, S. 67 Anm.) ere ei synderlig vægtige. See derimod Pictet — Journ. As. III. S. T. I. p. 428.

** Efterat min Afhandling var færdig har jeg læst Leo's Ferienschriften og i II S. 65—66 sect, at han erklærer denne Omlyd for at frembyde meget fjerne Sammenligningspuncter med det Tydske, i det han antager, at det tilsatte *i* nærmest bevirker en forskjellig Udtale af fölgende Consonant.

dette sammensmelte med samme,* medens den i Oldn, og nyere norske Dialecter sammensmelter med denne, f. Ex.

irsk: *bard, en Digter*; plur. nom. *báird*; oldn. *mað-r* (for *mand*-r), plur. *menn* (for *mainn*)
— *bran, en Ravn* — — *brain*; — *faðir*, pl. *feðr* (for *faiðr*).
vælsk: *gûr, en Mand* — — *gûyr*; — *bróðir* — *brœðr* (for *broiðr*).
— *corn, et Horn* — — *cyrn*; n. d. *bok, en Bog* pl. *böker*.
— *tarw, en Oxe* — — *teirw*; — *gaas, en Gaas* — *gjæser*.
— *dûrn, en Næve* — — *dyrn*; — *mús, en Muus* — *myser*.

I Verbernes Flexion viser Slægtskabet sig tydeligere, som vil sees af fölgende Sammenstillinger:

भृ, *b̔ṛ* = ir. *do b̔reit̔* = oldn. *bera, at bære.*

Præsens.

Singularis.

	Sanskrit:	Irsk:	Oldnorsk:
1 p.	भृणामि, *b̔ṛṇâmi*	*beirim*	*ber*
2 p.	भृणासि, *b̔ṛṇâsi*	*beirir*	*berr*
3 p.	भृणाति, *b̔ṛṇâti*	*beirid si*	*berr*
	Pluralis.		
1 p.	भृणीमः, *b̔ṛṇîmaḣ*	*beirimid***	*berum*
2 p.	भृणीथ, *b̔ṛṇît̔a*	*beirt̔id̔*†	*berið*
3 p.	भृणन्ति, *b̔ṛṇanti*	*beirid*	*bera*

Præsens part. act. dannes i alle tre Sprog ved at sætte Dentalen *t* eller *d* (tildeels med Vocal foran) til Roden, hvorhos i Sanskrit Bogstavet *n* indskydes foran *t* i de stærke Casus, i Oldnorsk *n* indskydes i alle Casus; medens i de keltiske Sprog *t* eller *d* i Regelen ei har *n* foran, men dog fremvise Spor af saadan Form, f. Ex. br. *bezand*, nærværende af *beza at være.*

I det jeg formener, at denne korte Sammenstilling vil være tilstrækkelig til at overtyde de Læsere, som ei kjende andre Afhandlinger i denne Materie, om, at de keltiske Sprog höre til den ariske Æt, vil jeg nu gaae over til at behandle Hovedgjenstanden

* Udförlig handler herom O'Donovan, Gram. of the Irish Langu. p. 78 flg. Adskillige Exempler paa at *a* ei alene bliver til *ai*, men ogsaa ofte til *e* anförer Richards — Welsh Grammar p. 10—11.

** Plur. 1 p. varierer mellem Endelserne *mid, maoid* og *am.* — O'Donovan Gram. p. 173. 191.

† Plur. 2 p. har ofte Endelsen *ti.*

for nærværende Afhandling: Beviisförelsen for, at det norske og keltiske Sprog have gjort hverandre saa betydelige Laan, at disse ei kunne forklares uden af et langvarigt og umiddelbart Samqvem. Jeg stötter mig heri, som ovenfor bemærket, deels til den Masse af Benævnelser, som disse Sprog have tilfælleds og som jeg ikke har kunnet gjenfinde i noget ældre tydsk Sprog,* deels til saadanne Udtryk, som, om de end findes i et tydsk Sprog, dog i Form eller Betydning ligge hverandre nærmere i de ovennævnte Sprog end de tilsvarende Udtryk i noget tydsk Sprog ligger noget af de nævnte.

NORSK og KELTISK.

A. af Ordforraadet.

1. Personer i forskjellige Stillinger.

génta, en overgiven Tjenestepige; n. d. *gjente, en Pige*; vælsk *geneth, en Pige*; sanskr. जनि, *ǵani, en Qvinde.*

gná, en Qvinde, it. *et Slags Træe*; irsk *gnae, en Qvinde*; *gnia, et Træe*; s. ज्ञा, *gnâ, en Qvinde.*

harri, en Herre; n. d.; *selle,* id.; gael. *sar, en Helt.***

hvinn, en Rapser, en som smaastjæler; ir. *guid, Tyverie.*

jarl, Greve; i. *iarla,* id.; gael. *iarla,* id.; br. *iarl,* id.

lora, et Drog, Skarn; br. *luré, Dovenskab, Skjödeslöshed.*

man, en Træl; i. *mó,* id.

nárungr, Styrer, i det smst. Ord: *folk-nárungr, Hærförer*; br. *ner, Herre, Mester*; vælsk: *nêr, Hersker, Herre* (om Gud); sansk. नर, *nara, en Mand,* it. *Gud*; नृ, *nṛ, at lede, anföre, styre.*

pusa, en Fæstemöe; gael. *pos, at gifte sig*; i. *posad, Bryllup*; lat. *sponsa, Fæste-möe*; fr. *épouse,* id.

* Det fölger af Sagens Natur, at jeg ikke kan borge for Umuligheden af, at et eller andet af de anförte Udtryk kan have undgaaet min Opmærksomhed, og saaledes dog findes i et eller andet tydsk Sprog; men enkelte Undtagelser ophæve ikke Regelen.

** I Begyndelsen af Ord gaaer *s* i den secundære Form d. e. efter adskillige forangaaende nærforbundne Ord over til *h.* Prichard l. c. p. 31.

puta, en Skjöge; br. *puten*, id. (fr. *putain*, id.); hindust. *patâ*, id.

rún, Medsöster, Omgangssöster; ir. *rún, Tilböielighed, Kjærlighed*; *runać, fortrolig*; s. रहाट, *rahâṭa, en Raadgiver.*

stakar (n. d.) *en svag og hjælpelös Person*; oldn. *stafkarl*, id.; ir. *stiochaire*, id.

tiggi, en Konge; ir. *tig, Magt*; *tiaġur, en Herre*; s. तिज्, *tiǵ, at glimre.*

tröll, et Trold, en Vanskabning; g. *truille, en uværdig, skidenfærdig Person.*

þengill, en Konge, Overherre; ir. *tan, en Fyrste*; s. धनिक, *d́anika, en rig, mægtig Mand.*

þræll, en Træl, Slave; gael. *traill*, id.; s. त्रद्, *trad, at stræbe, være virksom.*

2. Aanden, dens Egenskaber og Virksomhed.

baga, en Dumrian; g. *ba, taabelig*; br. *bav, Taabelighed.*

beygr, Frygt, Angst; *vá, Skræk*; ir. *baot́, forfærdet*; s. भी, *b́î, at frygte.*

bjanak, Velsignelse; br. *bennaz*, id.; g. og ir. *beannaćd* id. At Ordet skulde være en Forvandskning af *benedictio* synes mindre rimeligt; da det Irske ved Siden af hiin Form ogsaa har *bendećd*, der tydeligen er en Forkortelse af det anförte lat. Ord.

bruse op (n. n.) *at blive vred*; br. *brouëza*, id.

föl, en Tosse, Fjolle; br. *foll, taabelig, naragtig*; s. बाल, *bâla, ukyndig, uklog.*

fykjást, at have en ustyrlig Lyst til noget; ir. *fíc, Kjærlighed*; s. भिक्ष, *b́iks, at betle.*

gáli ell. *gári, en Nar, Tosse*; g. *gorach, taabelig*; br. *goular, smaglös, naragtig*; s. गड, *gaḍa, taabelig.*

gaman, Spög, Löier; ir. *caem, Attraae, Kjærlighed*; s. काम, *kâma, Kjærlighed, Attraae.*

grikkr, et Puds, Kneb, Skjelmsstykke; gael. *clichd*, id.; ir. *carroć, bedragersk, svigagtig.*

gromr, affeeteret; br. *grons, hoffærdig*; pers. *kirâm, hoffærdig, affeeteret Gang.*

hræddr, frygtsom; ir. *creat́, Skræk*; भ्री, *b́rî, at frygte.*

moro (n. n.) *Fornöielse, Spög*; ir. *mire*, id.

mæra, at berömme, prise; i. *mord́a, Hæder, Værdighed.*

mæti, Höiagtelse; i. *miad́*, id.; s. मति, *mati*, id.

nettr, artig, omgjængelig, net; br. *néat, net, pyntelig.*

óa, at frygte; ir. *oban* (udt. *ovan*) *Frygt*; s. उ, *u, Frygt.*

reiði, Vrede; n. d. *brei, vred*; ir. *bri, Vrede*; s. भ्री, *b́rî, at vredes.*

semja, at slutte Fred; ir. saṁ, stille, rolig; g. samh, Roe; s. शम्, śam, at være rolig, it. at berolige.

slægr, slue, underfundig; g. sligheach, id.; ir. sliceać, id.; s. श्लिकु, śliku, en Sledsker, Forförer.

spje, Spot, Forhaanelse; ir. og g. spid, id.; s. स्मि, smi, at smile, it. at foragte.

styggr, haard, vild; gael. stuic, Vrantenhed.

teitr, glad, munter; ir. tait, Glæde; s. दीधी, dîdî, at spöge, lege.

vándr ell. vondr, ond; ir. béd, Ondt; beinid, en slettænkende Qvinde, et Skarn; s. वाध्, vâd, at vredes.

3. Legemet og dets Dele.

álka, Hage; br. elgez, id.

bringa, f. Barm, Bryst; br. brennid, id.

fit, Hinden mellem Tæerne paa Söefugles Födder; g. feith, en Sene; s. पैत्र, paitra, den Deel af Haanden, som er mellem Pegefingeren og Tommelfingeren.

grön, Skjæg; ir. greañ, id.; griñ, id.

grön, Oxens Overlæbe; rani, Snabel, Tryne; n. d. gron, Mule, Snude; br. fron, Næse, Lugt; groñch, Tryne; ir. sron, Næse; sanskr. घ्राण, ǵrâṇa, Næse, Lugt.

hæll, Hæl; gael. shail (udt. hæl) id.; ir. sal, id.; br. seûl, id.

kálfi, Læggen paa Benet; g. calp, id.; ir. calpa, id.; s. चल्र, ćala, slap, bævrende.

kollr, Hoved; ir. coll, id.; hind. kalla, id.

lam, Haand; ir. laṁ, id.; g. lamh, id.; s. लभ्, lab, at modtage, faae.

lioski, pubes, locus pubis; gael. lois, id.

lær, Laar; ir. laire, id.; gael. leas, id.

mæna, Rygmarv; mænir, Mönningen paa et Huus; g. muin, Ryg, Top.

mön, Manke; makki, id.; g. muing, id.; muidh, id. br. moué, id.

ræv (n. d.), podex; br. revr, id.

skalli, en skaldet Mand; gael. sgall, skaldet Hoved; s. खल्लति, kalati, skaldet (af स्खल्, skal, at falde.)

trjóna, Snabel, Tryne; v. trwyn, Næse; corn. tron, id.; v. drwyn, Snude, Snabel.

4. Dyr.

boringi, en Ravn; br. brân, id.

dilkr, et Lam ell. en Kalv, som gaaer med Moderen, n. d. dalt, et Barn, som stadigen er i Hælene paa Forældre; gael. dalta, et Fosterbarn; ir. dailte, id.

dorri, en Vædder eller Gjedebuk; br. tourz, en Vædder.

ess, et Lastdyr; ir. es, en Oxe.

hrogn, Fiskerogn; br. *rog,* id.; रोहण, *rohana, mandlig Sæd.*

hrutr, en Vædder; ir. *roitin,* id.

jalda eller *jalta, en Hoppe;* br. *ėalan, at bringe et Föl til Verden, at fölle; ėal, et Föl.*

jór, en Hest; br. *jô,* Id., fr. dial. *jojo,* id.

kapall, en Hoppe; ir. og gael. *capall,* id. it *en Hest;* ifölge M'Leod og D. Dewar sammensat af *all,* det gamle keltiske Navn paa en Hest (ir. *al, en Hest;* br. *ėal, en Fole*), og *cab, Mund.* I det Oldnorske synes ogsaa *al* at have betegnet en Hest, da det bruges i Sammensætninger, saasom *móala, en isengraae Hoppe; kingala, en Hoppe med forskjellig Farve langs Ryggen,* ifölge Haldorsen.

kirna, en Höne; gael. og ir. *cearc,* id.; br. *iar,* id. fr. dial. *guerne,* id.

kvigr, m. *en Kalv, ung Oxe;* br. *Kojen, ung Oxe.*

lange (n. n.) *et Slags Fisk;* ir. *langa, et Slags Fisk.*

lingvi, Slange; br. *lenkernen, Bændelorm;* s. लाङ्गलिन्, *lângalin, en Slange.*

maur, Myre (formica); ir. *moirb,* id.; br. *meriėnen,* id.; hind. *mor,* id.

nit, et Gnid (lens, lendis); n. d. *knet,* id.; vælsk. *nedd,* id.; ir. *snid,* id.; bret. *nîz,* id.

sauðr, et Faar; br, *saoud, stort Qvæg.*

siga, at hidse Hunde; d. dial. *sik, en Hund;* g. *saigh,* id.; ir. *sag,* id.; pers. *seg,* id.

skarfr, en Ellekrage, Söeravn (Pelecanus Carbo); n. d. *skarv,* id.; gael. *scarbh,* id. (a cormorant).

tarfr, en Tyr; gael. og ir. *tarbh,* id.; br. *tarv,* id. O'Donovan mener at *tarbh* er en Omsætning af lat. *taurus;* men det Irske har ved Siden af *tarbh* ogsaa *tor,* svarende til norsk *þjór,* der er identisk med *taurus.*

veiði, Jagt; ir. *fiadacd,* id.; s. व्याध, *vjâdá, en Jæger.*

5. Planter.

dallr, en Træstamme, som sætter Skud og Grene; br. *delia, at sætte Skud og Blade.*

gná, et Slags Træe; ir. *gnia, et Træe.*

hlin, f. *en Træart;* br. *kelen* m. *en stedse grön Træart,* fr. houx., *Stikpalme.*

keppr, en Kölle, Kjep; br. *kéf, en Stamme,* beng. *kjup, et lidet Træe.*

ling, Smaakrat, især Lyng; gael. *langa, Lyng.*

meiðr, et Træe; ir. *maide, en Kjep, Stok.*

runnr, Busk, Krat; n. d. *rune, en Klynge af Smaatræer; rust, en Lund eller liden Skov af Lövtræer;* ir. *rus, en Skov; rud,* id.; *ros, en Lund.*

6. Anorganiske Gjenstande.

dust, Stöv; gael. *dus,* id.; eng. *dust,* id.; s. तुस्त, *tusta,* id.

gor, den heelt eller halvt fordöiede Föde i Tarmene; ir. *gaorr, Skarn i Indvoldene;* s. गू, *gû,* cacare.

grútr, Bundfald af Tran; g. og ir. *gruid, Bundfald, Bærme;* s. गुरु, *guru, tung.*

járn, Jern; isarn, id.; gael. *iarun,* id.; ir. *iaran,* id.; oldkelt. *isarn,* id.; s. अयस्, *ajas,* id.

kál, Tilsölen; br. *kagal, Dynd, Ureenlighed; kalar,* id.; s. खल्ल, *ƙala, Dynd, Bundfald af Olie.*

kar, Smuds, Skarn; br. *karz,* id.; ir. *buacar, Komög;* s. कर्द, *karda, Skarn.*

sorp, Affald, Feieskarn; ir. *sorb, skiden, smudsig.*

tað, Gjödning; g. *todhar, Komög, som falder paa Marken.*

7. Fluida.

frauð, Skum, Fraade; gael. *broch,* id.; ir. *barrag,* id.; sansk. पराज, *paraǵa,* id.

hjúfr, Smaaregn; gael. *ceob,* id,; s. शीभव, *śîƀava,* id.

misa, Melkevalle; vælsk. *maidd* (udt. *maiz*), id.; s. मस्तु, *mastu,* id.

pollr, Vandhule, Sump; g. *poll, Sump, Dynd;* br. *poull, Hule, Grav, Brönd;* s. पल्वल, *palvala, et Tjern.*

rán, Havet; ir. *rian,* id.

suddi, Smaaregn, Tagdryp; ir. *suť, Vædske, Saft;* br. *huden, en Skye;* s. शूद्, *śûd, at udflyde.*

ægir, Havet; ir. *aigein,* id.; gael. *aigeal, Havets Bund, Dybet;* s. अहि, *ahi, Söe.*

öl, Öl, it. *en hver stærk Drik; ölldr, Drukkenskab;* ir. *ol, Drikke; olač. drikfældig;* gael. *ol, Drik, Drukkenskab; olar, drikfældig;* s. अलि, *ali, en berusende Drik.*

8. Lys, Ild, Varme.

blakki, Glands, Klarhed, Hvidhed; bles, en hvid Plet i en Hestes Pande; ir. *blár,* id.; br. *bal,* id.; s. भ्लाश्, *ƀlâś, at skinne, glindse.*

herkir, see ovenfor S. 5.

þeyr, Töeveir; þyða, at smelte; gael. *teoidh, at varme;* ir. *ťaitnim, jeg smelter, töer; teo, varm; teať,* id.

9. Lyd.

garmr, Hunden i Underverdenen, staaer maaskee i Forbindelse med br. *garm, Skrig, Raaben; garmer, en Skriger.*

gaula, at bröle, gól, Tuden, Gjöen; br. *gwéla, at græde;* gael. *guil, græde, hyle;* ir. *gol, Graad, Hylen;* hind. *gul, Skrig.*

inna, at berette; ir. *innisim jeg beretter.*

kalla, at kalde, raabe, sige; ir. *cal, en Stemme; caill, at nævne.*

þagna, at blive taus; br. *dagenna, tabe Mælet som Fölge af anstrænget Raaben.*

10. Tid.

haust, Höst; br. *éost, August; éosta, at höste* (moissonner).

hrið eller *rið, en Tid;* ir. *rith, en Aarstid* (saison); gael. *roid, en Stund, en kort Tid.*

þorri, Januari; ir. *dorus,* id.

11. Störrelse, Mængde og andre beslægtede Begreber.

akka, at dynge sammen; ir. *aca, en Dynge;* gael. *acair, en Korndynge;* s. अक्ष्, *akś, at dynge sammen.*

des eller *dys, en Gravhöi;* vælsk. *das, en Korndynge;* gael. *dais* (udt. *dæś*) id.; ir. *tasgaid, Sammendyngelse.*

fana, at udströes (især om tynd Snee); br. *fenna, at udgyde, udströe.*

faung, Forraad, Gods; ir. *fonad, Mængde, Tilstrækkelighed.*

fönn, tæt sammenpakket Snee; fenna, at snee; n. d. *fane, stor Sneedynge;* br. *founn, overflödig, værende i Mængde; founna, at være i Mængde;* s. पण्ड्, *pand, at dynge sammen.*

hraukr, en Stak, en Dynge; hrúga, id.; n. d. *rauk, en Hob Kornbaand;* br. *grac'hel* eller *gragal, en Dynge; krugel,* id. gael. *cruach, en Höestak; ruc.* id.

kru eller *grú, en stor Mængde, en Vrimmel;* ir. *cró, en Skare, en Flok; crut, en Mængde;* g. *grunn, en Skare;* br. *grounn, en Dynge, Samling.*

kös, en Samling, Dynge; kasa, at dynge sammen; ir. *gas, en Bundt, Byldt.*

lurgr, Mangel paa Kræfter; lóra, et Drog, et Skarn; lyrgia, Dovenskab; br. *luré, Dovenskab, Skjödeslöshed.*

múgi, en Mængde; myr, en utallig Mængde; br. *mac'h, en Skare, Trængsel;* g. *muc, en Dynge;* ir. *mur, mange, meget; muga, flere;* s. महत्, *mahat, meget.*

skarða, at formindske; br. *skarza*, id.;* s. ह्रु, *ḣr, at gjöre kort.*

skefla, at dynge sammen (om Snee), g. *cabh, at drive* (om Snee).

stórr, stor; gael. *storas, stor Rigdom*, s. स्थूल्, *stûl, at voxe, tiltage.*

sveit, en Folkestamme, Skare, et Partie; ir. *foite, en Folkeforsamling*; gael. *feadhainn, Folk, somme.*

terra, at strække; ir. *tarrad́, Trækken, Dragen*; s. तञ्, *tatr, at udstrække.*

tull, (n. d.) *en Uldtot, Byldt, Pakke*; br. *dûl, en Haandfuld, en Pakke* (især af Uld, Liin og desl.).

veigr, Kraft; ir. *bág*, id.

þveitr, et Stykke Jord, Eng eller *Ager*: ir. *tuait́*, id.

12. Legemlige Egenskaber, Form, Udseende m. m.

bragga, at pudse op, pynte; br. *braga, at pynte sig, iföre sig smukke Klæder*; s. भ्राज्, *ḃrâġ, at glimre.*

fauskr, et tört, trösket Træstykke; *feyskja, at visne*; br. *foesk, blöd.*

finnar, Smaavorter, Finner; gael. *foine, en Vorte*; ir. *faine*, id.

gálm, en Bugt, Krölle; br. *koulm, Knude* eller *Forvikling paa en Traad, Snor m. m.*; hind. *kalmi, en Slyngplante.*

gelda, at castrere; ir. *caillim, jeg castrerer*; *gillin, en Castrat, Gilding.*

glor, bleg, gusten af Farve; gael. *gloirionn, af en hæslig gusten Farve.*

lakr, daarlig; n. d. *lak, svag, daarlig*; *laak*, id.; ir. *lag*, id., pers. *låk, svag, daarlig.*

mjór, smal, smækker; *mjóna, Tyndhed, Smalhed*; bret. *moan, tynd, let.*

skjarr, hurtiglöbende; br. *skara, löbe hurtigt.*

spæd, (n. n.) *tynd, liden*; gael. *spead, overordentlig liden Fod* eller *Skinnebeen.*

steinn, Farve; g. *steinn, at farve.*

vænn, skjön, smuk; br. *ken.* id. s. वनस्, *vanas, Ynde.*

örr, rask, virksom; br. *err* eller *herr, Raskhed, Hurtighed*; s. अर, *ara, hurtig, rask.*

* I det Bretagniske gaaer *d* jævnlig over til *z*, ligesom ogsaa i oldnorske Haandskrifter undertiden forekommer *z* for *ð* imellem to Vocaler. See Olaf Trygvesöns Saga, udg. af Munch, Fortale S. XX.

13. Stilling, Bevægelse, Hvile.

dusa, at ligge hen ved noget, at daase; n. d. *dusa, at udhvile, sidde stille*; gael. *dusal, Slummer.*

gjóðr, kold Blæst; gjóla eller *góla*, id.; ir. *gal, et Vindstöd; geot́, Vind*; hind. *g̃ôla, kold Blæst.*

gosa, at puste, blæse; gjosta, at blæse koldt; gust'-r, en kold Blæst; ir. *gast, et Vindstöd.*

hvása, at puste stærkt; hvass, vindig; br. *c'houez, et Pust; c'houeza, at puste, blæse*; s. श्वस्, *śvas, at drage Aanden.*

jaðar, Kant, Strandkant; ir. *iar, Enden* eller *Yderkanten af enhver Ting.*

kaun, n. *en Byld*; br. *koenv*, id. s. शूण, *śûna, hoven, svullen.*

kertr, opreist; gael. *ceart*, id.; hind. *ḱaṛa*, id.

kólga, Bölge; ólga, bölgende Bevægelse; br. *houl, Bölge*; s. कल्लोल, *kallola, en stor Bölge*; अल्लोल, *allola*, id.

kravle, (n. n.) *gaae paa Hænder og Födder*; br. *karavellou*, f. pl. i Talemaaden: *mond war hé garavellou, at gaae paa Hænder og Födder.*

luggva, at see; ir. *lochd, Syn*; v. *llygad, et Öie.*

lúta, at bukke sig, hælde forover; ir. *lut, en Böining, Buk* (af Höflighed).

ofra, at svinge i Luften; bret. *ebr, Firmamentet, Himmelen*; s. अभ्र, *abra, Luft, Skye.*

púa, at aande, puste paa; ir. *punon, Blæst, Pust*; s. पव, *pava, Luft, Vind.*

raka, samle, skrabe; n. d. *raka, en Rive, til at rage Höe sammen med*; br. *graka, at rage sammen; graker, en Rive.*

rása, at löbe; ir. *greasaim, jeg paaskynder.*

rotinn, raaden; g. *grod*, id.

ryr, tynd (om Planter, som ei staae tæt sammen); br. *rouez*, id.

röð, Rad, Række; gael. *rath*, id.

tulla (u. d.) *at vikle, rulle sammen*; gael. *tulg*, id.

þramma, at traske; þremr, en Dörtærskel; br. *trémen, Overgang, Forbigang; tréménout, at gaae over, forbi*; s. द्रम्, *dram, at gaae.*

14. Levnetsmidler og sammes Nydelse.

jortr, Dröv, Drövtyggen; ir. *ger*, id.; beng. *ĝâor*, id.

snád, Mad; ir. *snat́*, id.

tugga, en Mundfuld, en tygget Bid; br. *chaoka* eller *choka, at tygge*; s. चक्ष्, *ćakś, at æde.*

15. Kamp, Vaaben.

böð, et Feldt- eller *Söe-Slag; böðull, en Böddel*; ir. *bat*, *Mord, Slagtning, Död*; s. बध्, *bad*, *at ihjelslaae*.

ryskjast, at brydes, kjæmpe; ir. *ruisg, Kamp*; s. रुष्, *rus, at forsöge at dræbe*.

ryt, et Skjold; ir. *rod*, id.; s. वरूथ, *varûta, Harnisk*.

skálkr, et Sværd; ir. *colg*, id.

16. Huusgeraad, Redskab og andet deslige.

ál, en Rem; ir. *iall*, id.

bagall, en Krumstav; g. og ir. *bacal*, id.; ir. *baccim, at krumme, gjöre kroget*; s. वक्र, *vakra, krum*.

balj (n. d.) *et Trækar* (til Vask &c.); br. *bal*, id.

bryne (n. d.) *Hvæssesteen for Knive m. m.*; br. *bréolim*, id.

flet, en ringe Sæng; br. *fléd, en Sæng uden Omhæng*.

grisl (n. d.) *Bagerskovl*; gael. *greidlean*, id.; *greidh, at stege* (Bröd).

hlekkr, et Lænke; gael. *langaid, Lænker for en Hestes For- og Bagbeen*; s. शृङ्खल, *śṛnkala, Lænke*.

hlummr, Haanfanget paa en Aare; n. d. *lom*, id.; ir. *lung*, id.; s. लभ्, *lab, at tage, gribe*.

hlunnar, runde Stokker, hvorpaa man trækker Skibe eller Baade paa Land; d. d. *lunner*, id.; ir. *lonn*, id.

hnörr, et Handelsskib; ir. *cnarra*, id.

hvila, en Sang; br. *gwélé*, id.

hyld (n. d.), *Baand paa Födderne* (af Heste); *helda, belægge Födderne med Baand*; br. *heûd, Baand paa Hestes Födder, for at hindre dem fra at löbe bort*; *huala, at paalægge saadanne Baand*.

kirna, at kjærne; br. *kirin, en Leerkrukke, hvori man opbevarer den Flöde, som skal kjærnes*.

kult, et Tæppe; ir. *cuilt, en Sæng, et Tæppe*.

lokar, en Hövel; ir. *locar*, id.

páll, en Spade, Hakke; br. *pâl, en Hakke*; ir. *fal, en Spade*; s. फल्, *pal, at klövne*.

prjón, en Knappenaal; g. *prine*, id.; ir. *prin*, id.

sjóðr, en Pung; ir. *siot'lan, en Sæk*; s. स्यूत, *sjota, en Sæk*.

spánn, eller *spónn. en Skee*; ir. *spon*, id.; gael. *spain*, id.

spaung; en Plade; g. *spang, en tynd Metalplade*.

spikar eller *spik* (n. d.) *en Spiger, Nagle*; ir. *spice, en Nagle*.

sæng, en Sæng; ir. *sceng*, id.; s. शयन, *śajana*, id.

17. Sted, Egn, Bolig m. m.

átt, Verdenskant; br. *aot*, id.
bjóð, f. *Jorden*; *bjóðr*, m. *Himmelen*; br. *béd, Verden, Universet, Himmel og Jord*; ir. *biot*, id.; vælsk *byd*, id.
dam, (n. d.) *Vandpyt, liden Vandsamling*; ir. *dam*, id.
fjara, den nederste og laveste Deel af Kysten, hvor der er Ebbe og Flod; g. *faire*, id.
knaukr, en Bjergspids; ir. og g. *cnoc, en Höi, en Bjergkolle*; s. नग, *naga, et Bjerg*.
horn, et Hjörne; br. *korn*, id.
hvammr, en liden Fordybning eller Dal; g. *cwmm*, id.; ir. *cuman*, id.; br. *komb*, id.; s. कुम, *kûma, en Vandhule*.
kjós eller *kvós, en trang Dal, den inderste Ende af en trang Dal eller Klippekløft*; gael. *geodha*, id.; ir. *cuas, en Huulning, et Hul.*
krá eller *kró, en afsides Krog, Vraae*; *króa, at indelukke, afsondre* (Lammene fra Mödrene); gael. *crow, en Stie* (Faarestie); ir. *croo*, id.
kvi, et Quæghegn; ir. *fe*, id.
óss, Munding af en Elv; gael. *os*, id.; s. आस्, *âs, Mund.*
rannr, et aflangt Huus; br. *ranti, et Kammer.*
stia, en Faarestie; g. *steic, en Koestald*; s. स्त्यै, *stjai, at samles.*
tjalld, et Telt; *tjallda, at opslaae Telt*; br. *telt, et Telt*; *telta, at opslaae Telt.*
ver, n. *Opholdsted*; br. *ker*, id.
þel, Grund (det Underste i Brodering); ir. *tel, frugtbar Grund*; s. तल, *Bund, Grund.*

18. Overtroe.

draugr, en Gjenganger, et Spögelse; ir. *droc, ond*; s. द्रुह्, *druh, at hade*; oldpers. *druga, en ond Aand.*
gan, Trolddom; g. *gon, at forhexe ved et ondt Öie*; ir. *gonod, Forhexen*; hind. *gân, en Troldkarl.*
gaur, en Jætte; vælsk *cawr*, id.; s. घोर, *gaura, Skræk.*
púki, en ond Aand; ir. *puca, et Spögelse.*
seiðr, Troldom, Hexerie; ir. *séan, et Tryllemiddel*; br. *hud, Hexerie*; s. सिध्, *sid, at hexe.*
trúðr, en Gjögler; gael. *druidh, en Troldmand, Hexemester*; ir. *drud*, id.

19. Partikler.

-a eller *-at*, en postpositiv enklitisk Partikel, af nægtende Betydning; ir. *ait*, en Partikel, der undertiden har negativ Betydning.

at, Infinitivs Mærke (eg. demonstr. Pronomen foran Inf.); n. d. *aa*, id. f. Ex. *aa biðe, at være*; ir. *a beit, at være.*

dá, en præposit. enklitisk Partikel, som betegner en Forstærkelse, især af en god Egenskab, Fortrinlighed; f. Ex. *dálæti, udmærket Venskabelighed*; *dávakr, en hurtig Lettraver*; *dáviðri, smukt Veir*; ir. *dağ* eller *değ*, i sammensatte Ord, betegner hvad der er *godt, skjönt &c*, f. Ex. *dağmatair, en god Moder.* Herom siger O'Donovan i sin Grammar of the Irish langu. p. 276: „*dağ, deağ* or *deiğ*. This word is decidedly an adjective, and the same as the Welsh *dha.*

ei, adv. *ikke*; ir. *ei*, id.

enn, end, Sammenligningspart. efter Comparativ; ir. *ina*, id.

i, præp. *i*; ir. *i*, id.; br. *e*, id.

ju, *jó*, bekræftende Adv. som Svar paa et negativt Spörgsmaal; br. *eô*, id. (oprindel. 3 pers. præs. ind. af *beza, at være.*)

jöle (n. dial.), adv. *meget*; ir. *il*, id.; *iolar*, id.

nema, undtagen; br. *nemet*, id.

nær, conj. *naar* (saavel interr. som relat.) I mit Glossar har jeg yttret den Formodning, at dette Ord er sammensat af *in* + *er*, pron. relat., *i hvilken* scil. Tid. I at ansee Ordet for sammensat, er jeg bleven bestyrket ved Sammenligning med de celtiske Sprog, hvor det vælske har *nuair, naar, nur*, id.; *uair, en Time*; ir. *anuair, naar*: *'nuair*, id. sammensat af *ann, i* og *uair, en Time.*

ok, og: ir. *ocas*, id.

20. Diverse.

bole se (n. d.) *voxe ud, slaae sig ud i Blade* (om Korn); br. *boulas*, f. *Knop, ungt Skud paa Træer.*

braaka (n. d.) *bryde Hör eller Hamp, for at faa Stilken fra*; *braate*, id.; br. *braea*, id.

bry (n. d.) *umage, uleilige*, br. *bré, Uleilighed, Umag.*

feigr, som er Döden nær; g. *fe, död.*

feima, at blues, undsee sig; ir. *fiam, Frygt Ærbödighed*; s. भीम, *bîma, Frygt.*

gera eller *göra, at gjöre*; br. *gourei*, id. et ufuldstændigt Verbum, hvoraf part. perf. pass. *gréat, gjort*, og Dirivaterne: *gra, Gjerning, greuz, gjörlig*; s. कृ, *kr, at gjöre.*

happ, Held, uventet Lykke; g. *hab, en Hendelse*; *hapus, lykkelig.*

hark (n. d.) *Skrab, værdlöse Ting*; ir. *searg, et værdlöst Dyr.*

hrun, Fald, Undergang; g. *crann, at visne, forfalde.*

jól, Juul, it. *Julegjestebud*; ir. *iolac, Munterhed, Lystighed.*

káfa, at fornærme under Form af Spög; br. *kabla, at fornærme.*

kjöll, Skibskjöl, it. *Ryggen paa en Bog;* br. *kîl, Ryg, Bagside.*

kramr, blöd, halvsmeltet (om Snee, Fidt &c.); ir. *cramh, Fordöielse.*

krave sig (n. n. om Vandet) *at erholde en tynd Isskorpe;* br. *kreûenna, faae Skorpe* (om Bröd).

kuka, at forrette sin Nödtörft; br. *koc'hien, Excrement;* s. गू, *gû, cacare.*

lag, Lov; ir. *lag̊*, id.

lof, Tilladelse; br. *liou*, id.

lurkr, en Prygl; Knippel; lerka, at stöde, banke; ir. *lorg, en Stav, Stok;* gael. *laoir, at prygle lysteligen.*

maki, Mage, Lige; ir. *maca*, id.

meið, fedt Spæk; ir. *meit̊, feed;* s. मेद, *meda, Fidt.*

moð, Avner, Saaer; g. *moll*, id.; s. मुट्, *mut̥, at afgnide, afrive.*

nesta, at hæfte, nagle fast; n. d. *neste, at sye löseligen;* ir. *nás, et Baand;* gael. *nasg, at binde;* br. *naska, at binde Qvæget ved Hornene;* s. नह्, *nah, at binde.*

rák, Vandrende, Stribe; n. d. *raak, en Revne i Isen;* br. *rog, en Revne, Rift;* s. रोक, *roka, et Hul, en Aabning.*

ská, den bedste Deel af Noget; ir. *sgeit̊*, id.

skara, at sammenföie Bræder eller deslige saaledes at en Deel af den ene dækker en Deel af den anden; br. *skarfa*, id.

skirpa, at udspytte; br. *skôpa, at spytte hörligen* (avec bruit); s. क्षीव, *kśîv, at udspytte;* beng, *c̈ep, Spyt.*

skrifa, at skrive; n. d. *skriva*, id.; br. *skriva*, id.

spole (n. d.) *et aflangt Traadnögle til Anbringelse i Væverskyttelen;* ir. *spol, Væverskyttel.*

springa, sprække, briste; g. *spraigh, at briste;* s. स्फर्, *sp̊ar, at sprække.*

strikja, at pidske, give Stryg, g. *straighil, at prygle lydeligen.*

suð, Sammenföining af Bræder Kant i Kant; gael. *sudh, Kanten af en Planke;* s. स्यूत, *sjûta, syet.*

torga (isl.) *at fortære;* n. d. *torga, at dræbe;* ir. *torg, Drab, Ödelæggelse.*

þótta eller *þófta, en Roerbænk;* ir. *tota*, id.

þrór, en Bropæl; br. *treûst, en Pæl;* s. ध्रुव, *d́ruva, en afhugget Træestamme.*

ætt, Æt, Slægt; n. d. *ægt*, id.; br. *ac'h*, id.; s. अक्त, *akta, forenet.*

B. af grammatiske Former.

Foruden den ovenfor S. 6–7 omtalte Omlyd, der foranlediges af et i en fölgende Stavelse forekommende *i*, bevirker, som bekjendt, ogsaa Vocalen *u* (og Consonanten *v*) i Oldnorsk Omlyd i en foregaaende Stavelse. Dette er en Egenhed, som man ei har

gjenfundet i noget tydsk Sprog; men Spor til den findes, som jeg paa et andet Sted har viist,* i Zendsproget, og forövrigt, saavidt jeg har erfaret, kun i ældre Keltisk, det Galliske, hvor saavel *o* som *u* paa zendisk og tildeels oldnorsk Viis trænger ind i foregaaende Stavelse, f. Ex. i Navnet paa Bairerne, der nævnes Baugoarios, Ann. Petav. 784. Bauwarios, Ann. Mett. 687. Audulfus Guér. 147.** Der er derhos ogsaa Overeensstemmelse mellem Oldnorsk og Gallisk i liquide Bogstavers Forkjærlighed for labiale Vocaler f. Ex. Catalauni, centena Caunocensis. Guér. 112. Maurontus og Marontus. 20. 132. Ermenaura, fæm. af Ermenarius. Guér. polypt. 78.† Exempler af Oldnorsk paa Liqviders Forkjærlighed for labiale Vocaler findes S. 14 flg. i mit nys citerede Værk. Denne Omlyd har jeg imidlertid nævnt her, kun for at gjöre Sammenligningen mere udförlig, ikke som Led i Beviisförelsen for Kelters og Nordmænds Samqvem efter deres Ankomst i deres nuværende Boliger.

Blandt Flexionsformerne gives der neppe nogen, hvori de keltiske Sprog nærme sig mere til det Norske end til de tydske Sprog, naar undtages den bretagniske Infinitivendelse paa *a*. Man forbauses, naar man læser en Række af Verber, som fölgende, der baade i Form og Betydning falde sammen:

Norsk:	*Bretagn:*
belja, at böge, röte	*bleja*, id.
bleyta, blödgjöre	*bloda*, id.
braata, knuse Liin ell. *Hampestængler*	*braea*, id.
eggja, at tilskynde	*héga*, id.
etja, at ophidse	*atiza*, id.
falla, at falde	*fléa*, id.
ferma, at lade (et Fartöi)	*fromma*, id.
gerða, at gjerde	*garza*, id.
greiða, at bringe i Orden	*reiza*, id.
hasta, at haste	*hasta*, id.

Norsk:	*Bretagn:*
hesja (n. d.) *lægge op til Törring*	*heska, törre.*
hikka, at hikke	*hika*, id.
hluta, at dele	*loda*, id.
hreinsa, at rense	*rinsa*, id.
hryta, bepringe	*ruda*, id.
hvása, puste efter stærk Bevægelse	*c'houéza, at puste.*
kjósa, at udvælge	*diuza*, id.
kveina, at beklage sig, jamre sig	*keina*, id.
leggja, at lægge	*lec'hia*, id.
mala, at male (Korn)	*mala*, id.

* See det norske Sprogs væs. Ordforraad sml. med Sanskrit o. s. v. S. 13.

** Disse Exempler ere tagne af Mone, die gallische Sprache und ihre Brauchbarkeit für die Geschichte, Karlsruhe 1851. S. 55. 56, hvor han med Hensyn til flere Exempler henviser til sin Urgeschichte II, 169.

† Disse Exempler ere ligeledes af Mone l. c.

Norsk:	Bretagn:
marka, at bemærke	*marka*, id.
meina, at mene	*menna*, id.
meska, at blande	*meska*, id.
muta, at fælde Haar	*muza*, id.
penta, at male (med Farver)	*penta*, id.
pjaka, at stikke	*pika*, id.
planta, at plante	*planta*, id.
raka, at samle Höe med Rive	*graka*, id.
riða, at knytte; n. d. *rie, at sye löselig, at trokle*	*gria, at sye*
róa, at roe	*roévia*, id.
sila, (n. d.) *at sie*	*sila*, id.
skara, sammenföie paa en egen Maade	*skarfa*, id. (S. 19.)
skarða, at formindske	*skarza*, id.
skina, at skinne	*skina*, id.
skora, (n. d.) *at understötte*	*skora*, id.
skrapa, at skrabe	*skraba*, id.
skriva, at skrive	*skriva*, id.
skufa, at bortkaste	*skuba, at feie.*
skura, at guide, rense	*skouria*, id.
staga, at sye sammen	*staga, at binde, fæste.*

Norsk:	Bretagn:
stampa, at traske i Dynd	*stampa, at gaae med store Skridt.*
stoppa, at standse, hindre	*stoufa, at sætte Prop i en Flaske.*
stræva, at gjöre sig Umag	*striva*, id.
styra, at styre regjere	*sturia*, id.
tjallda, at opslaae Telt n. n. *telte*, id.	*telta*, id.
tjarga, at overstryge med Tjære, n. n. *tjære*, id.	*tera*, id.
trippa, at gaae med smaae og hurtige Skridt.	*tripa, at dandse, hoppe.*
þenja, at strække	*tenna, at trække.*
þræla, at trælle	*tréala, at puste stærkt.*
þurka, at aftörre	*torcha*, id.
vega, at veie	*bec'hia*, id.
þyrja, at haste	*teara*, id.
vesa (senere *vera*) *at være*	*beza*, id. (*ezvezand, udeværende*).
æa, at lade Lastdyrene hvile	*aea, at lade Qvæget hvile i Heden.*

Nu afgiver vistnok denne Lighed i Infinidivendelser ikke i og for sig tilstrækkeligt Beviis for, at det ene Sprog her har virket paa det andet, da Endelsen i begge er fremkommen ved Afslibning, og derhos Afslibning i fast alle Sprog indtræder, naar de opnaae nogen Ælde. Men, naar man tager Hensyn deels til, at ogsaa Betydningerne ere fælleds, deels til, at de respectiv nærmere beslægtede Sprog have beholdt længere uafslebne Former, deels endelig til, at ogsaa Nominernes Former ofte ere indbyrdes mere lige i Norsk og Bretagnisk end i Norsk sammenlignet med Tydsk, saa kan man vanskelig holde Tanken

om Paavirkning borte. Den bret. Infin. Endelse *a* er forkortet af *ad* eller *at*, som forekommer i nogle Verber, og i det Irske ende Infinitiverne paa *ad*, *t* eller *t*, Endelser, som ogsaa i andre keltiske Sprog forekomme; i Norsk er Inf. *-a* forkortet nærmest af *-an*, som forekommer i det Gotiske, og har vedligeholdt sig i det tydske *-en*. Som Exempler paa Nominer, der i Bret. og Norsk have stor Lighed, kunne mange af de för anförte tjene, hvortil endnu kunne föies mange andre, som ogsaa forekomme i tydske Sprog i en mere afvigende Form, saasom *blôd* (*blautr*, *blöd*), *broud* (*broddr*, *Braad*), *fresk* (*frisk* udt. *fresk*),* *greûn* (n. d. *grön*, *Korn*), *kegin* (n. n. *kjökken*), *krôk* eller *krôg* (*krókr*, *en Krog*), *leid* (*leið*, *Folkeskare*), *neô* eller *nev* (n. d. *no*, *nu*, *nuv*, *Knadetrug*), *rok* (*hrókr*, *hovmodig*), *skarr* (*skard*, *Indsnit*), *sîl* (n. d. *sîl*, *Redskab til at sie gjennem*), *souin* (*svîn*), *steñ* (*stinn*, *stiv*), *kloc'h* (*klokke*).

Hertil kommer Formen af adskillige Personsnavne, som i begge Sprog er ligedannet, saasom Anna, Bertel (Barthélemy), Bertram (Bertrand), Kristina, Siprian (Cyprien), Téa (Dorothée), Stéfann (Etienne), Léna (Héléne) Jann (Jean), Mari (Marie), Mikel eller Mikeal (Michel), Felep (Philippe), Per (Pierre), Bastian (Sébastien), Silvest (Silvestre).**

Foruden de anförte gives der endnu nogle hundrede indbyrdes ubeslægtede Ord, som de keltiske Sprog bruge i Fælledskab med de nordiske og tydske, men som jeg ikke har taget Hensyn til, da af geographiske Grunde Laanene her lettere lade sig forklare gjennem de tydske Sprog som Mellemled end som gjorte directe mellem Keltisk og Norsk.

Vil man nu forklare sig Kelternes og de Norskes sproglige Vexelvirkning, ligger det vistnok nær at udlede den fra Normannernes Vikingstog, deres Anlæggelse af Colonier og Oprettelse af Kongeriger i de af Kelterne beboede Lande, hvorved de kom i stadig og langvarig Forbindelse med hverandre. Men ad denne Vei kan man dog kun forklare sig norske Elementers Optagelse i det irske og gaeliske Sprog; thi kun i Irland og Skotland vides de Norskes Indflydelse at have været saa langvarig, at de kunne have udövet nogen kjendelig Indflydelse paa Sproget. I Bretagne derimod, som havde modtaget den kymriske Deel af sin Befolkning rum Tid förend Normannernes Vikingstog begyndte, er man i Man-

* Udenfor Parenthesen staaer det bret. Ord; i Parenthes det tilsvarende norske.

** Navnene ere her anförte med Le Gonidec's Orthographie, og i Parenthes ere de tilsvarende franske Navne tilföiede.

gel af historiske Efterretninger overladt til Gisninger. Kun for en ringe Deel kan man tænke sig Sproget i Bretagne uagtet politisk Afhængighedsforhold paavirket af det Norske i Normandiet; thi deels maatte en god Tid hengaae inden det Nordfranske havde optaget saameget af det Norske, at deraf nogen Indflydelse kunde spores udenfor Grændserne, deels ophörte det norske Sprog temmelig tidligt i Normandiet, og har næppe efterladt saa mange Spor i den nuværende Almuedialect, som der findes i det Nedrebretagniske. Man tör vel heller ikke tilskrive den norske Colonie ved Loire saamegen Indflydelse paa Sproget. En rimelig Forklaring kunde Sagen faae, dersom man kunde paavise nogen lang Periode, hvori Norske kunne have udövet en tildeels fredelig Indflydelse i Nedre-Bretagne*, og en saadan kunde f. Ex. være tænkelig i det Tidsrum af 50 Aar, hvori det vestlige Bretagne, formedelst Udvandringer, foranledigede af Normannernes Vikingstog, ifölge Annalister, var adskilt fra Befolkningen i Öst, ved et öde Belte, der strakte sig fra Hav til Hav, mellem Mundingerne af Floderne Loire og Coesnon paa den ene Side og mellem Mundingerne af Floderne Vilaine og Leff paa den anden Side**. Men Besvarelsen af et saadant Spörgsmaal maa jeg overlade til Historikere.

Et andet Spörgsmaal er det, hvorledes man skal forklare sig Optagelsen af keltiske Udtryk i det Norske. At Sproget i de norske Colonier og Riger i keltiske Lande blev blandet, er naturligt, men at denne Blanding skulde kunne overföres til Moderlandet, er mindre sandsynligt, naar man undtager Benævnelser paa saadanne Gjenstande, som forhen vare Nordmændene ubekjendte. Naar man bemærker, at en stor Del af de keltiske Ord, som forekomme i det Norske, blot forefindes hos Digterne, og man derhos iagttager visse fælleds Egenheder i den keltiske og den oldnorske Digtekunst, bliver det rimeligt at antage, at norske Skjalde have staaet i nær Forbindelse med keltiske Barder og fra Udlandet have hjembragt mangt et Udtryk, som de gjennem sine Sange have banet Indgang i Sproget. Barderne stode hos Kelterne i stor Anseelse og maae allerede tidlig have tiltrukket sig de blandt dem boende Nordmænds Opmærksomhed, vundet deres Velbehag og vakt

* Naar jeg i denne Afhandling nævner det bretagniske Sprog, menes stedse det nedre-bretagniske, som det, der alene har vedligeholdt sin keltiske Charakteer.

** Cfr. Essai sur l'histoire de la langue bretonne p. XXI i Dictionnaire Français-Breton de le Gonidec, enrichi &c. par Th. Hersart de la Villemarqué. Saint Brieuc 1847. Norsk Colonisation kunde man ogsaa tænke sig som Fölge af den Afstaaelse af en Deel af det vestlige Bretagne, som norske Vikinger i Aaret 921 tiltvang sig af Grev Robert. See Munchs det norske Folks Historie I, S. 671.

Lyst til Efterligning*. Den Alliteration, som i oldnorske Digte spiller en saa vigtig Rolle, tör have sin Oprindelse fra den irske. Man sammenligne hvad O'Donovan siger om den sidste med Reglerne for hiin.

„Concord, siger O'Donovan**, eller Alliteration, af de Irske kaldet Uaim, fordrer, at to Ord† (hvoraf intet maa være Præposition eller Partikel) i hver Linie skal begynde med en Vocal eller med den samme Consonant."

Om den oldnorske hedder det††: „Ved virkelige Vers pleier Alliterationen regelret at anvendes saaledes, at i hvert Par Verslinier (orð) mindst to, oftest tre, men aldrig flere betonede Ord have samme Begyndelsesbogstav." Ligheden bliver större, naar man bemærker, at de irske Digte gjerne bestaae af Stropher paa fire Linier, hver indeholdende syv eller otte Stavelser, medens de oldnorske jævnligen bestaae af otte Linier, hver paa tre eller fire Stavelser, eller af fire Fjerdedeelsstropher (vísufjordungr) paa 6 à 8 Stavelser. Ogsaa er at mærke, at Alliterationen for Vocalernes Vedkommende i begge Sprog er saaledes at forstaae, at her ikke fordres Lighed, men at hvilkesomhelst Vocaler svare til hverandre.[1] De oldnorske Halvrim, eller Stavelser med samme Consonant men forskjellig Vocal, have ogsaa et Analogon i det irske, Uaithne,[2] der kræver Consonant af samme Classe, men tildeels större Frihed i Valget af Vocal. Endog den Specialitet, at

* Naar jeg her forudsætter, at Digtekunsten er ældre hos Kelterne end hos de Norske, stötter jeg mig til den Kjendsgjerning, at hine paavise Barder allerede i 5te og 6te Aarh. (cfr. Hersart de la Villemarqué l. c. p. XXI), medens man först hörer tale om norske Skjalde nogle Aarhundreder senere. Sagnene om de irske Barder ere sammenknyttede med Landets ældste Historie. Cfr. J. C. Walker, Historical Memoirs of the Irish Bards. Dublin 1786. 4o.

** Grammar of the Irish language p. 413—14.

† At ogsaa tre Ord i samme Linie undertiden alliteres, sees af et Exempel hos O'Donovan p. 414, anfört nedenfor.

†† Munch og Unger, Det oldnorske Sprogs Grammatik S. 108.

[1] For at gjöre Sammenligningen mere anskuelig, meddeles her en oldnorsk og en irsk Strophe ved Siden af hinanden, i hvilke Rimbogstaverne ere udmærkede ved særegne Typer, og i den oldnorske Strophe to og to Linier anförte som een:

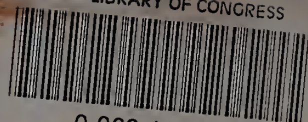
Fram géngum vér í fylkingu
Brynjulausir með blár eggjar;
Hjálmar skína hefkat ek mína,
Nu liggr skrúð várt at skipum niðri
af Fagrskinua cap. 206 S. 139.

Triall tar bearḃa na sreaḃ sean,
Tar éis laochraiḋe laiġean,
Co cuan clarfuinn mo croiḋe,
Co sluaġ áluinn Osroiḋe.
af O'Donovan Gram. p. 414.

[2] O'Donovan l. c. p. 418.

sk, *sp* og *st* kun, naar begge Bogstaver gjentages, anerkjendes som Alliteration, fölges som fælleds Regel af de irske Barder og de norske Skjalde. En videre Udförelse af Sammenligningen hörer ei herhen; det allerede Anförte tör være tilstrækkeligt til at godtgjöre Slægtskabet, om man end skulde være tilböjelig til at antage, at den keltiske Paavirkning for en Deel kan forklares gjennem Angelsachserne som Mellemled.

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 181 750 A

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 181 750 A